

BISERICA ȘI ȘCOALA

REVISTĂ BISERICESCĂ, ȘCOLARĂ, LITERARĂ ȘI ECONOMICĂ.

ABONAMENTUL:

Pe un an ———— 20 coroane.
Pe jumătate de an ———— 10 coroane.

APARE ODATĂ ÎN SĂPTĂMÂNĂ:
DUMINECA.

REDACTIA ȘI ADMINISTRAȚIA:

Arad, Strada Deák Ferenc Nrul 95.
Telefon pentru oraș și comitat Nr. 256.

Chestiunea Bisericii Românești.

III.

Trec acum la următoarele

Propozițiuni:

Congresul Preoților Ortodocși Români din mitropolia transilvană, își exprimă următoarele convingeri nestrămutate:

A) Sub raportul intern bisericesc.

1. Religiunea ortodoxă, constituită deja în vechiul Regat Român ca instituțiune de stat, își păstrează și pe mai departe acest caracter, care are de a se extinde și peste provinciile noi ale Regatului Român întregit, creându-se astfel, pe întregă întinderea Regatului nou, baza religioasă și de drept canonic și politic absolut necesară pentru încheierea tuturor cetățenilor ortodocși români într'o singură Biserică ortodoxă română, ca instituțiune de stat și cu toate avantajile morale și materiale ce rezultă pentru Biserică din această situație a sa.

2. Unitatea spirituală, ce a existat și până aci între bisericile ort. române din Regat și din provinciile lui nouă, — în temeiul canonului 17 dela Calcedon, care cere ca orânduirea bisericească să se acomodeze jurisdicțiunii politice, și în temeiul canonului 34 apostolesc, care prevede organizarea ierarhică bisericească în mod unitar pentru fiecare popor — trebuie concretizată prin *unificarea Bisericilor ort. române particulare și sub raportul canonic*, sub primăția de București, ca centru de unitate canonică a Bisericii tuturor Românilor ortodocși, ori păstrându-se și pe mai departe dignitatea primățială a mitropolitului de București, ori creându-se, conform tradițiilor și practicelor Orientului ortodox, dignitatea patriarhală, la care să fie ridicat scaunul mitropolitan-primățial de București.

3. Ca o consecință a unității canonice are să urmeze unificarea PP. SS. Ior Sinoade Episcopesci particulare într'un *Sinod Episcopesc al Bisericii ortodoxe a tuturor Românilor*, — pe lângă asigurarea cuvenitei șederi canonice a Ierarhilor — Arhiepiscopi, Mitropoliți și Episcopi — din provinciile adnexate, între frații lor duhovnicești de aceeași treaptă, după vechimea scaunelor lor ierarhice și cu păstrarea eventualelor prerogative câștigate deja în mod canonic.

4. Scaunele ierarhice din mitropolia

transilvană sunt a se înmulți, în raport cu numărul credincioșilor și cu trebuințele sufletești ale păstoriților.

5. Ca o consecință firească a încheierii în o unitate canonică-spirituală, se ivește necesitatea de a se unifica — și dacă nu tocmai în timp apropiat — *constituțiunea și organizațiunea bisericească, dimpreună cu viața administrativă* a Bisericii, în acea convingere, că în întreita unitate — spirituală, canonică și administrativă — a Bisericii rezidă o mai mare capacitate nu numai de apărare, ci și de afirmare din toate punctele de vedere. Dar și până să ajungem la realizarea acestei binefăcătoare unificări, Bisericile de azi din provinciile nouă rămân în cadrele organizațiunii și administrațiunii lor bisericești proprii.

6. Ca puncte de plecare ale reformelor bisericești pentru viitoarea unificare de ordin constituțional a Bisericii ortodoxe române din Regatul Român întregit, se fixează, de o parte, *respectarea principiului ierarhic*, care este fundamentul constituțiunii Bisericii ortodoxe universale; dar, totodată, — în vederea vremurilor nouă și a împrejurării, că dreptul bisericesc ortodox-oriental se împacă până la un punct și cu principiul evolutiv — în viitoarea organizațiune nouă să se adopte și *principiul unei moderate „democratizări”*, prin atragerea elementului mirenesc între forturile constituțiunii noi bisericești, la deliberarea și deciderea chestiunilor compatibile în Biserică ortodoxă cu starea mirenilor. În acest înțeles e indispensabil să se revizuiască, la vreme potrivită, Statutul organic al Bisericii noastre, căutându-i-se acestui Statut legătura organică cuvenită în raport cu P. Sf. Sinod Episcopesc, ca astfel, Statutul nostru, revizuit și întregit, să poată fi luat de bază la proiectata unificare constituțională și administrativă bisericească.

Pentru inițierea potrivită și de bun augur a proiectatei reforme de unificare, se constată necesitatea de a se constitui o *comisiune de specialiști* în ale dreptului canonic oriental, din Regat și din celelalte provincii nouă, cu scopul, ca să ceară tradițiile trecutului și practicile actuale din viața constituțională bisericească la Români ortodocși, și astfel, cu competența lor teologică și academică — și nu reprezentanții puterii politice, după cum nici numai factorii noștri de administrațiune bisericească singuri — să proiecteze reforma de unificare.

B) În raport cu puterea de stat:

1. Statul Român, acum ca Mare Regat Român, să-și păstreze și pe mai departe caracterul tradițional ortodox, în interesul consolidării sale morale în consonanță cu sufletul de bun ortodox al poporului român de pretutindeni și în interesul, de asemenea tradițional de stat, de a fi și în af-ră, și pe mai departe, ocrotitorul ortodoxiei și un factor de civilizațiune creștină în orient.

2. Statul Român să deie, prin legi de stat, cuvenitele garanții de deplină libertate autonomă pentru Biserică oficială a țării — de a se organiza și administra ea în-saș prin ale sale organe — împărțându-o Statul tot atunci, ca instituțiune și pe slujitorii ei ca indivizi, de întreg binefăcătorul său ajutor moral și material, ce-i este de trebuință Bisericii, deopotrivă, la îndeplinirea misiunii sale religioase-morale și culturale-patriotice.

3. Și până să se ajungă la creierea — pe cale instituțională și prin factorii bisericești — a unei organizațiuni unitare autonome a întregii Biserici ortodoxe române din cuprinsul Regatului întregit, *Provinței noastre mitropolitane* să i-se garanteze *autonomia bisericească*, ce ne-am eluptat-o față cu un stat străin, în preț de suferințe martirice și de lupte milenare pentru limbă și legea noastră străbună.

4. Autoritățile Bisericești din Regat și din provinciile nouă să inițieze, prin specialiști de drept canonic, *studii speciale*, prin cari să se ceară stările de drept și practicile, urmate în cursul istoriei cu privire la relațiunile dintre Biserică ortodoxă și Statele naționale ortodoxe, începând din vremea monarhismului bizantin ortodox și absolutist, căutându-se apoi fixarea acelor raporturi nouă dintre Biserică și Stat, cari sunt compatibile azi cu timpul nostru de monarhii constituționale și saturat de libertăți publice și particulare, — raporturi, cari să satisfacă pe deplin libertatea de mișcare și de acțiune a Bisericii în stat și de afirmare în consonanță cu destinațiunea sa divină.

Scrisoare

unui erou mort în Rusia.

(În loc de panegiric.)

După un chin și amar de 4 ani și jumătate, ca și la un semn ceresc au plecat spre casă valurile de soldați; la vetrele părăsite au venit iar penajii. Cetele de voinici se înșiră pe drumurile lungi și

fără capăt, iar mamele îngrijorate, de dimineața până'n amurguri, așteaptă pe fiii lor. Și scenele de întâlnire te înduioșează. Așa te-a așteptat și pe tine erou, ce dormi în Rusia, mama ta îngrijată. Și știi că n'o să mai vii, dar totuși te așteptă. Și întrebă pe unii și pe alții de tine, dar de se va afla cineva să-i dea o schinteie de speranță. Așa te-a așteptat mama ta și te-am așteptat și eu. Tu însă nu vii. În scurta ta viață de călător pe acest drum fără sfârșit, ai avut puțin noroc și când gornistul a sunat te-ai avântat în mijlocul focului și acolo ai rămas. Cum la poarta iadului eră scris „Lăsați la o parte orice speranță, voi cei ce intrați aici“, așa și-a fost și scris să abziți de orice speranță pământească, când ai plecat în foc.

Și te văd, cum înainte de plecare, îngenunchiași la icoana Maicii Domnului, făcându-ți cruci mari, iar mama și-a dat o cruciuliță, ca s'o porți la gât. Ai sărutat crucea, ai aninat-o la gât și noi ne ștegeam lacrimile. Și „Crucea Roșie“, ne-a trimis această cruce împreună cu alte mărunțșuri rămase de tine și câțiva cruceri. Nu te-a plâns nime și nime nu și-a pus pe piept bani de aramă să plătești vama peste Stix. Pe tristul tău mormânt nu sunt nici flori și poate că țaranul rus va fi arat și sămănat mormântul tău. Valurile Niemenului vor curge de-apururea aproape de tine și vâlul uitării se va așeză tot mai tare peste amintirea ta. Istoria vă va pomeni pe toți de „eroi“, iar noi vă vom uita cu totul pe voi, cari ne-ați răscum-părat cu sângele vostru.

De noi ce să-ți spun?! Suntem cei vechi. Nu am învățat nimic din acest războiu, decât doar a ucide fără cea mai mică muștrare de conștiință. Ne-am înstrăinat de biserică. Au venit colegii tăi acasă; au înscenat jafuri, furturi și omoruri. Pe la noi e lume românească; visul național ni-s'a împlinit. Suntem un trup și un suflet. Și tot ce face să uităm de chinurile noastre dinainte, de suferințe și nevoi, e acest vis împlinit. El ne-a unit și susține în noi flacăra dragostei și da-

rul alipirii de această viață. Un Dumnezeu avem, lui ne închinăm și visului ce ni-s'a făcut realitate.

Prin orașe vezi chefură — furnisorii armatei își petrec — cheltuesc sudoarea noastră, iar eroii dela Doberdo li vezi pe la poduri cerșind și îngânând cu glasul lor țipetele jalnice de flașnetă. Și sârmanii girondiști regretă că nu au murit o moarte eroică, ca tine decât să-și târască amarul vieții chilavi. Un orb aliat cu un schiop, cutreieră dela poartă la poartă satul tău, sunt voinicii tăi prietini, cu cari ai holteit. Și cântă versuri eroice, ținându-și pe rând unul altuia isonul. Iar mamele li miluesc, se întorc repede în casă, cu ochii plini de lacrimi, și copiii li petrec cu ochii până dispar pe drumul lung și fără capăt. Scene de aceste sunt multe și te mișcă măcar de ai avea inimă de piatră.

Un voinic luptător, cu decorații pe piept, ține isonul flașnete ce țipă strident, o mamă își duce copilul la groapă, mort de morbul câștigat în chinul de 4 ani, un tată își plânge nimicirea numelui, o soție cu câțiva orfani își duce amarul vieții de azi pe mâne, o fată își plânge logodnicul ce nu mai vine. Iată aspectul lumii noastre. Il judecă, unde e mai bine, aici sau acolo. Dacă e mai bine acolo, ne cheamă și pe noi și îți cheamă și ortacii.

Cu toții dorim o viață liniștită; nervii ni-s'au slăbit și suntem cu lumea toată spre o prăpastie.

Spune, eroilor, că noi pământeni, vă trimitem salutul nostru.

Nicolae Ilieșiu, preot.

Predică

rostită a doua zi de Crăciun, în biserică din Beiuș, 1918.

„Mărire întru cel de sus lui Dumnezeu, pe pământ pace și între oameni bunăvoie“.

Iubiți creștini!

Cuprinși de o adâncă evlavie venim să prăznuim începutul mântuirii neamului omenesc. În aceste clipe sârbătorești ne pogorim cu gândul departe, cu 20 de veacuri în urmă și ne oprim la orașelul Vitelem. Și iată de nou se

părăndează înaintea noastră sfintele figuri, ca ne-au înălțat, ridicat și arătat schinteia dumnezeiască sălășluită în fiecare om. Vedem mureșii mei, cum din porunca împăratului August, vreau să se scrie. Printre mulțimea aceasta se stăcoară neobservați doi inși, veniți de departe, fețele lor se cetea oboseala și neajunsurile un drum îndelungat

Eră Iosif cu Maria.

Primul foarte îngrijorat căută loc de odihnă și de adăpost pentru Maria, fiindcă i-se apăsase sorocul nașterii. Dar adăpost nu se găsea. Abătut stătea Iosif în mijloc de stradă, și atunci și-a adus aminte, că nu departe de oraș este o peșteră, unde păstorii se retrăgeau cu vitele în vremuri de furtună. Și pleacă într'acolo.

Deodată tălângi sună în tăcerea nopții, și un băhăiat de oaie strătaie văzduhul și cei doi călători își încoarcă ultimele puteri trupesti, o viorați de gândul, că locul de odihnă este aproape.

Și peștera își risipește întunecimea în miorolul ei. Cu ivirea celor doi călători se scoară o rază de lumină și în iesle, învăluită în scutece, stă zimbitoare, vecinica viață.

E blândul Isus.

Și tăcerea nopții e întreruptă. Ingerul Dumnezeu trezește din somn păstorii. Și ei se grăbesc spre peșteră. Pe cale de nenumărate ori își opresc respirația, căci de sus din înălțimea cerului, cor de heruvimi cântă: „Mărire întru cel de sus lui Dumnezeu, pe pământ pace și între oameni bunăvoie“.

Păstorii convinși, că stau în fața Mântuitorului lumii, i-le închină cu smerenia cuvenită.

Natura încă își aduce prinosul de bucurie la marele eveniment și prin o stea fenomenală își răsfrânge razele sale de lumină asupra peșterii, iar trei crai vin dinspre Răsărit aduc daruri, aur smirnă și tămâie.

Dar măreția întrupării fiului lui Dumnezeu este conturbată. Păgânul Irod are noaptea o vis și dormite, temându-se că în iesle s'a născut un împărat, care să-i ia stăpânirea. Irod și cei trei crai iau în brațe și fug departe, în Egipt iar „craii luând înștiințare în vis să nu se întoarcă către Irod, pe altă cale s'au întors în țara lor“.

De ce, iubiți creștini, a venit Isus Hristos pe pământ? Să tocmească, ceea ce a stricat Adam din minunata chemare a omului rânduită de Dumnezeu.

Adam a fost ales de coroana făptuirilor și Dumnezeu. L-a înzestrat cu o stăpânire mare din lumea creată în șase zile i-a făcut un stăpânitor pământesc cu fericire fără dureri. Totuși Adam a călcat porunca creatorului său, prin ce a început moartea în lume.

A venit Cain cu urmașii lui și a început stăpânirea răului și distrugerea binelui. Și era

Condiția celor mari¹⁾.

De Blaise Pascal²⁾.

Traducere.

Pentruca să fii în curat cu condiția d-tale, ascultă următoarea metaforă:

Un om a fost aruncat de vifor pe o insulă necunoscută, a cărei locuitori erau în căutarea regelui lor pe care-l pierduseră; și cum din întâmplare omul acesta semănă foarte mult atât la corp cât și la înfățișare cu regele pierdut, a fost luat de popor ca acela, l-au recunoscut de regele lor, dându-i toată cinstea și onorurile ce se cuvin unui rege. Omul la început nu știa ce să facă; în fine s'a hotărât să se folosească de no-

¹⁾ Scrisoare adresată unui tânăr din familie înaltă, aristocratică, Arthur de Gouffier, duce de Roansses, referitor la poziția sa înaltă în societate.

²⁾ Blaise (Vasilie) Pascal (1623-1662) mare matematician francez. Are teoreme frumoase atât în algebră cât și în geometrie. În algebră elevul se întâlnește cu numele lui la potențarea mai înaltă a binomialor (numeri constători din doi membri $[a+b]^n$), anume la așa numitul triunghiul lui Pascal; iar în geometrie are rezultate frumoase în teoria secțiunilor conice, la construirea elipsei, hiperbolei și a parabolii din 5-6 puncte cu ajutorul „dreptei lui Pascal“. Rezultatele aceste le-a expus într-o dizertație scrisă încă la 16 ani. Cu matematicile s'a ocupat mai mult în tinerețe, mai târziu se ocupă cu probleme filosofice, pe cari le-a expus în *Pensées* (Cugetări) și *Lettres provinciales* (Scrișori provinciale). A atacat cu mare energie casuistica teologilor de pe vremea sa. A fost un om celebru. — Emile Zola are un roman „Le Docteur Pascal“, care nu e identic cu acesta, numai în ce privește viața unui om savant, întru cât Pascal n'a fost medic. Romanul e foarte bun.

rocul ce l-a ajuns: a primit toate onorurile, pe cari a voit să i-le dea poporul, și s'a învoit a fi considerat și tratat ca un rege.

Dar el n'a putut uita așa ușor starea lui naturală în care fusese, în același timp, când primea onorurile acestea, se gândea, că nu el este regele, pe care-l cerea poporul și că regatul acesta nu-i aparține lui. Astfel el avea un gând dublu: unul prin care el se credea și lucra ca rege, altul prin care el recunoștea starea lui adevărată, cum în această poziție a ajuns numai din întâmplare, numai întâmplarea l-a dus până acolo, până unde a ajuns. El, gândul acesta din urmă îl ascundea și descoperea pe celalalt. A fost pentru prima oară pentru el când a avut să tracteze cu poporul și pentru ultima oară, când a avut să tracteze cu sine însuși.

Nu crezi d-ta, să fie o întâmplare mai mică prin care posezi bogățiile, a căror stăpân te crezi, întocmai cum acest om prin întâmplare a ajuns să se creadă rege?

Zici că îți averile înaintașilor d-tale; dar oare nu prin mii de întâmplări s'au câștigat aceste și oare le vei putea păstra și pe mai departe? Foarte mulți sunt, cari sunt mai isteți decât d-voastră, cari n'au putut câștiga nimic sau au pierdut după ce au câștigat. Crezi că ar fi vr'un mijloc natural, sau cale naturală aceea ca bunurile înaintașilor să treacă asupra d-tale? Nu prea este adevărat. Această rânduială a fost înființată numai din singură voință legislatorilor, cari au avut motive juste pentru a o stabili; însă nici unul dintre ei fără îndoială n'a consi-

derat de un drept natural, ca să posedăți lucrurile (bunurile) aceste. De cumva lor le-a plăcut să ordoneze, ca aceste bunuri câștigate de părinți în decursul vieții lor, după moartea lor să treacă în proprietatea republicei, ates d-ta n'ai avea nici un motiv de a te plânge.

Nu vreau să zic prin aceasta că averea ta vă aparține pe bază legală și că ar fi pe re cuiva să le înstrăineze; pentrucă Dumnezeu ca e stăpânul a toate, a permis societății oamenilor a face legi pentru a le ține și a se conforma prin ele; dacă însă aceste sunt stabilite și sunt nedrept a le viola. Acest fapt este care în distinge puțin de omul de care povestisem la început acela a posedat regatul numai din eroare poporului; Dumnezeu nu i-a autorizat lui a re sta stăpânire, l-a silit să renunțe la ea, și st când d-tale întru câțiva și-e autorizat de stăpânirii. Insa ce e pe deplin comun cu a d-ta la omul acela este, că acest drept nu este și nici la d-ta nici la el, și nu vă face demni și dreptul acesta nimic, orice calitate sau merit aveți. Ființa voastră, este aceeași, e indiferent dacă ești luntraș, ori conducător de oștiri, și nu nici o legătură naturală, care ar da unuia o condiția de a fi mai sus, mai mult, decât celălalt.

Ce urmează din aceasta? Ca și acest fapt de care am vorbit, astfel și d-ta trebuie să ai un gând îndoit; de lucrezi pe din afară, în exterior, ca și oamenii de rangul d-tale, atunci trebuie să recunoști că nu ai nimic natural care te-ar ridica peste ceilalți oameni. Dacă gă

aceasta stăpânire eră să întunece puterea bine-lui divin, vine Fiul lui Dumnezeu, să ne dea viața.

Adam este începutul morții, iar Isus începutul vieții și întemeietorul păcii pe pământ.

El restabilește de nou legătura între Dumnezeu și om, care va fi fără sfârșit.

An de an repetăm la sfintele sărbători de azi, întru întrupare a Domnului. Venit-au însă vremuri când solemnitatea sărbătorii a fost turbată de împrejurări neatârătoare de voința noastră.

Priviți numai la anii din urmă. Câtă durere, cât plâns, și câte lacrimi am vărsat în ziua Nașterii Domnului! Nu ne eră inima la loc, căci cei tari și sănătoși erau în gura morții, acasă suflete chinute și orfani nemângăiați.

Vremurile de bejenie au trecut și noi avem o îndoită datorință să ne bucurăm în ziua de azi, fiindcă suntem nu numai creștini, ci și Români și Crăciunul anului 1918 nouă ne-a adus cele mai frumoase și minunate daruri, *înfăptuirea idealului nostru național*.

Opriti-vă deci din dureri și suspine, dar opriti-vă din ură și răsbunări. Viitorul de glorie pretinde dela noi haină sărbătorească, schimbând omul cel vechiu, cu cel nou, ca să ne facem vrednici de darurile, ce le-am primit.

Craii dela răsărit nu s'au întors pe la Irod, de ci pe o cale norocoasă în țara lor. Nici voi nu vă întoarceți din această încaș sfânt, la vetrele voastre cu păcatele, patimile și haina rea a trecutului, ci cu sufletul curat, întinerit de frumoasele cântări și rugăciuni, și împodobit cu chipul blând a lui Isus!

Lăpădați răul și îmbrățișați binele!

Dar ce zic? Întâmplările petrecute în Vitleem la Nașterea lui Isus, se repetă și azi în lumea creștinătății. Iosif și Maria se strecoară printre noi și cere adăpost. Dar adăpost se găsește mai în grabă în colibe decât în palate.

Micul Isus trece dela casă la casă. Iosif și Maria înspăimântați îl strâng la piept și-i acopăr față, fug cu el între popoare străine, temându-se să-l lase între creștini ce se ceartă, se dușmănesc și nu păzesc legile dumnezeiești. De acolo își întinde mânuțele privind la învălmășagul acestei lumi și parcă ne zice: Unde sunt păstorii și craii?

Veniți voi creștini săraci, veniți cei bogați și vă închinați isvorului de viață și de mântuire! Veniți la Isus!

N'aveți de unde aduce daruri? N'aveți aur, smirnă și tămâie? Sunt decât aceste daruri cu mult mai mari. În loc de aur, suflet curat, în loc de smirnă rugăciune fierbinte, și în loc de tămâie, inimă smerită și plină de căință pentru rățacirea vieții noastre.

comun celor de rangul d-tale, te ridică deasupra celorlalți oameni, atunci gândul celalalt ce trebuie să-l ai, te coboară și te ține într-o deplină egalitate cu toți oamenii, fiindcă aceasta stare este cea adevărată și naturală.

Poporul care te admiră, poate nu cunoaște acest secret. El crede că noblețea este o înălțare reală și consideră pe cei din societatea înaltă ca având o deosebită natură decât ceilalți oameni. Nu le descoperi această eroare de afli de bine; însă să nu abuzezi cu obrăznicie de această înălțare și să nu te desconsideri pe d-ta însuși crezându-te prin ceva mai mult decât ceilalți oameni.

Ce ai zice d-ta dacă acest om, care a ajuns la rege din eroarea poporului ar uita așa deodată starea lui naturală și și-ar închipui că acest regat de i-s'a dat lui fiindcă l-ar merită, și i-ar aparține după drept? Așa-i că te-ai minuna de prostia și nebunia lui. Și oare să fie mai mult sau mai puțin oameni aleși, din familii nobile, cari să trăiască în un fel de uitare ca aceasta a stării lor naturale?

Cât e de importantă încunoștințarea acestor! Pentrucă orice înfuriere, orice violență și orice mânia a celor mari vine de acolo că de fel nu se cunoșc cine sunt, fiindcă ar fi cu greu pentru acela, care în internul său se crede egal cu toți oamenii și care e bine încredințat că de fel nu merită micile avantagii pe cari Dumnezeu i-le-a dat a fi peste alții, ar fi greu ca el pe aceștia (din clasa de jos) să-i trateze cu obrăznicie. Vitecum ei trebuie să uite de sine însuși

Suflet și inimă cine nu are? Rugăciuni cine n'a învățat dela maica biserică?

Iată deci, că și azi bogatul și săracul deopotrivă poate aduce darurile sale Mântuitorului lumii, care se uită nu la bogăția noastră, ci la sufletul nostru.

Întru mărirea lui Dumnezeu lăsați să picure din ochiul vostru o lacrimă de căință, lăsați-o să vă tradeze fața, ea este podoaba cea mai frumoasă a înfățișării voastre în ziua acestui praznic. Blandul Isus va simți bucuria venirii Sale pe pământ, Preacurata fecioară Maria ne va strânge cu drag la sânul ei de mamă al tuturor creștinilor, îngerii vor sălta de fericire, iar corurile cerești vor cântă:

„Mărire întru cei de sus lui Dumnezeu, pe pământ pace și între oameni bună voință!” Amin. (Două asemănări sunt aplicate după Mineat).

Senin.

Invățământul limbei maghiare în preparandia (școala normală) română din Arad.

— Fragment din monografia Institutului. —

De Dr. T. Botiș.

(Urmare.)

Zadarnică fu însă remonstrarea consistoriului metropolitan, și intervenirea în persoană a episcopilor noștri, fără rezultat protestările a întreg poporul român, ridicat într'un șlr de adunări populare și a credincioșilor bisericii noastre în corporațiunile ei reprezentative, nesocotit de izbândă lupta bărbătească și împunătoare ce o purtă reprezentanții popoarelor nemaghiare, în deosebi deputații noștri, în ședințele de dezbateră a proiectului în dietă.

Guvernul „național”, obținând în schimbul concesiunilor făcute Vienii mână liberă în afacerile interne, rămâne rezolus pe lângă înfăptuirea refermei intenționate, îmbărbătat fiind în aceasta acțiune a sa de întreaga opinie publică maghiară. Proiectul trecu deci prin casa deputaților și fu înaintat casei magnaților, unde în zilele de dezbateră se prezintă și episcopatul nostru și luă poziție de apărare a drepturilor bisericii noastre jignite și știrbite prin dispozițiile acelui proiect. Curentul pornit nu se putu nici aici împiedecă. Majoritatea membrilor ilustrei case erau asemenea stăpâniți de spiritul dominant și „conduși de dorul realizării idealului ce transpiră din litera și spiritul acelui proiect”.

Episcopatul bisericii noastre se întoarse deci de pe câmpul de onoare al apărării limbei și legii românești „cu sufletul și cuprins de

și să creadă despre sine că are ceva calitate superioară pentru a putea fi peste alții; în ce consistă această închipuire mă voi sili ca cu o altă ocazie să v'o spun.

(Deși din familie înaltă, el atacă mândria deșartă a tinerilor din familiile nobile de pe timpul său și vrea să le arate că numai nașterea nu cvalifică pe om și nu-i autorizează drepturi și onoruri deosebite, față de ceilalți semeni din clasele de jos.)

At. Popa.

Calendarul diecezan din Arad pe anul 1919. Conține cronologia pe anul 1919, sărbători și alte zile schimbăcioase, posturile, deslegări de post, parastasele oficioase, sărbătorile școlare, zilele de repaus la judecătoria, întunecimile, anotimpurile, partea calendaristică, genealogia familiei domnitoare, domnitorii celorlalte state europene, calendar economic, târgurile, tarifa postală și o parte literară instructivă și variată cu poezii și proză din peana unor scriitori distinși și împodobită cu ilustrațiuni actuale. Il recomandăm cu căldură. Prețul unui exemplar 2 cor. plus 20 fil. pentru comandă. Revânzătorii primesc rabat. Se poate comandă dela Librăria diecezană din Arad (str. Deák Ferencz 35).

cele mai serioase îngrijiri pentru soartea viitoare a școlilor noastre profesionale” și cultura credincioșilor bisericilor noastre, dar cu credința tare în Dumnezeu, că biserica română și poporul român, care a mai văzut și alte vânturi, va sta tare și neclătit și în mijlocul valurilor de acum și viitoare, ce se isbesc de temelia existenței și dezvoltării ei⁽¹⁾).

Proiectul de lege votat de ambele case ale parlamentului ungar, fu sancționat și intră în vigoare la 1 Iulie 1907, ca *articolul de lege XXVII din 1907*.

Noua lege școlară, numită și „lege apponyiană” se poate privi, în ce privește dotațiunea învățătorilor dela școlile nesustinite de stat, ca o continuare și o întregire corespunzătoare cerințelor timpului a articolului de lege XXVI din 1893. Dar pe când acest articol de lege nu condiționează ajutorul, ce-l ofere statul la întregirea salariilor învățătorilor confesionali la suma minimală stabilită prin lege și la asigurarea cvinvenalelor legale, de satisfacerea unor pretențiuni noi și vătămătoare în propunerea limbei maghiare, pe atunci legea apponyiană, impunând multe și grele sarcini asupra susținătorilor de școli, cere în schimbul ajutorului de stat jertfiera libertății și a principiilor firești ale educațiunii populare și a drepturilor autonomiei bisericesti.

Cu privire la învățământul limbei maghiare cuprinde aceasta lege următoarele dispozițiuni:

„Fiecare școală și fiecare învățător fără considerare la caracterul școlii și la împrejurare, că deosebă a dezvoltării și întări în surle, se îndatorează a desvoltă și întări în sufletul elevilor spiritul de alipire cătră patria ungară și conștiința apartinerii la națiunea maghiară, precum și modut de gândire religios-moral. Punctul acesta de vedere trebuie să predomină întreaga instrucțiune; ca expresiune externă în fiecare școală, fără deosebire, atât deasupra portalului, cât și într'un loc potrivit din salele de învățământ; mai departe în salele de învățământ să se afișeze tabele de părete cu subiecte din istoria Ungariei, iar la sărbători naționale să se arboreze pe edificiu stindardul național maghiar. Afară de aceste insignii se permite afișarea emblemei comitatului sau a comunei, apoi inscripțiunea privitoare la caracterul școlii comunale respective confesionale în limba maghiară și în modul stabilit de lege; în salele de învățământ se mai permite afișarea portretului episcopilor respectivei confesii, insignii religioase, icoane despre pietatea creștinească și recvizitele de învățământ necesare la instrucțiune. Aceste nu pot însă conținea deducțiuni istorice și geografice străine și nu pot fi decât produse din patrie. Ministrul de culte și instrucțiune publică în sarcina resortului său se îngrijește, ca toate școlile să fie provăzute cu emblema ungară și stindardul național maghiar, precum și cu tabelele școlare ca susținătoare de școală. Tabelele istorice se vor așeză în salele de învățământ în mod corespunzător, iar învățătorii sunt datori a explica însemnătatea aceloră în cursul exercițiilor intuitive și în cursul instrucțiunii din geografie și istorie...” (§ 17).

„Dispoziția §-lui 14 din art. de lege XXXVIII din 1868 în sensul căreia comunele bisericesti în școlile lor pot după plac să hotărească limba de propunere, este de a se înțelege așa, că le stă în voie a fixă, ca limbă de propunere sau limba statului sau limba maternă a elevilor; în cazul din urmă natural, că toate dispozițiile legale cu privire la propunerea limbei maghiare rămân în vigoare. Unde nu este școală cu limbă de propunere maghiară, acolo în școlile confesionale, în cari permanent sunt elevi, a căror limbă maternă e cea maghiară, respective elevii cu limbă maternă nemaghiară, a căror instrucțiune însă în limba maghiară o cer părinții sau tutorii acetora: ministrul de culte și instrucțiune publică poate dispune, ca pe seama aceloră ca limbă de propunere să se folosească limba maghiară; dacă însă numărul elevilor cu limbă maternă maghiară ajungează 20% din totalitatea elevilor înscriși, pe seama aceloră necondiționat este a se folosi limba maghiară ca limbă de propunere. Iar dacă cel puțin jumătate din elevii înscriși au limba maternă cea maghiară, atunci limba de propunere e cea maghiară, susținăto-

rilor de școli însă le stă în voie ca elevilor, cari nu știu limba maghiară să li-se predea instrucțiunea și în limba lor maternă¹⁾.

În toate școlile populare însă în cari limba maghiară e introdusă deja ca limbă de propunere starea de acum nu se poate schimba.

În școlile de repetiție limba de propunere e cea maghiară (§ 18). „În școlile populare cu limbă de propunere nemaghiară ori beneficiază de ajutor de stat, ori nu, limba maghiară e a se propune în toate despărțăminte după un plan de învățământ și într'un număr de ore înainte stabilit de ministrul de culte și instrucțiune publică în conțelegere cu autoritatea școlară confesională în așa măsură, ca un elev cu limba maternă nemaghiară după terminarea anului al IV-lea de școală să-și poată la înțeles exprima gândurile în limba maghiară atât cu graiul, cât și în scris” (§ 19).

Numai acei învățători aplicați la școli comunale și confesionale cu limbă de propunere nemaghiară pot primi ajutor de la stat, ca întregire la salar sau cvincvenale, cari propun după planul de învățământ stabilit de autoritatea bisericească, respective ministrul de culte și instrucțiune publică (§ 16) și împlinesc și următoarele condițiuni:

1. „Dacă în acele școli: limba maghiară, aritmetica, geografia și istoria patriei, apoi constituția patriei și anume în școlile comunale se vor propune după un plan de învățământ și într'un număr de ore stabilit de ministrul de culte și instrucțiune publică, cu întrebuintarea exclusivă a manualelor și a revizitelor admise de acela, iar în școlile confesionale după un plan de învățământ aprobat și din partea ministrului de culte și instrucțiune publică; pentru cazul, că planul de învățământ promovat din partea susținătorului de școală, nu va obține aprobarea ministerială, atunci instrucțiunea se va face după planul de învățământ stabilit din partea ministrului cu folosirea exclusivă a manualelor și mijloacelor ajutoare admise de acela.

2. Dacă în respectivele școli se vor întrebuinta cărți de cetire cu conținut patriotic și revizite de învățământ aprobate și din partea ministrului de culte și instrucțiune publică” (§ 20).

Dacă statul contribuie la salarul fundamental al învățătorului de la o școală comună ori confesională cu un ajutor, ce trece peste suma de 200 cor., atunci instituirea învățătorilor depinde de la aprobarea ministrului (§ 21).

După intrarea în vigoare a legii școlare apogoniane programul cultural al guvernului în raport cu școlile nemaghiare se manifestează mai ales în executarea ei pe toată linia și cu toate mijloacele puterii de stat. Dispozițiunile riguroase ce se luă pentru aplicarea ei aduseră biserica și școala română „într'o situație dintre cele mai grele, din câte a avut parte vreodată școala unui popor, cum este și poporul nostru, care, pe lângă toată sărăcia lui n'a pregetat a aduce jertfele posibile pentru a se ridica în cultură și bunăstare prin școala sa confesională²⁾).

Corporațiunile noastre bisericești-școlare cuprinse de legitime îngrijorări de soarta școlilor noastre confesionale și cultura națională a poporului nostru nu întrelăsară nici un moment pentru apărarea și scutirea lor, aducând jertfe materiale considerabile și folosindu-se de toate mijloacele legale. Dar felul cum se explică și aplică noua lege școlară din partea organelor de stat față de școlile noastre eră peste măsură dușmănos și apăsător. Afară de greutatea cu esoperarea ajutorului de stat pentru stațiunile învățătoarești din parohiile mai sărace, urmară și multe alte abuzuri, proceduri și pretensiuni exagerate din activitatea iperzeloasă a organelor de stat în executarea legii. Încă înainte de a se fi redactat noul plan de învățământ, prevăzut în §-ul 19 al legii, mai mulți învățători au fost luați în disciplinar pe motivul, că elevii din clasa IV-a nu știu să vorbească ungurește, cum cerea legea.

Alții pentru ținuta bărbătească întru apărarea școlii confesionale sunt suspendați ca „agitatori naționaliști”. Notarii și instituttele comunale caută să stoarcă declarații dela părinții și tutorii școlărilor din școlile noastre confesionale, ca instrucțiunea să se facă în limba maghiară.

Unele comisii administrative și inspectorate regești de școli fără nici o bază legală se amestecă în chestii de învățământ și de disciplină școlară și nerespectând dreptul de dispozițiune

al superiorităților confesionale, corespundează și dispun de dreptul cu organele noastre parohiale³⁾.

Sub greutatea acestor proceduri și stări, unii dintre ai noștri se ocupau cu idea de a închide școlile noastre confesionale. Dar atât sinodul eparhial al Aradului, cât și congresul național bisericesc din anul 1909 decretară susținerea școlilor noastre cu orice mijloace și între orice împrejurări⁴⁾.

Și întărindu-se tot mai mult în convingerea, că noua lege școlară vatamă principiile didactice și împiedecă mersul normal al învățământului popular sinodul nu întrelasă nici o ocaziune binevenită a cere dela guvernul țării modificarea ei⁵⁾.

(Va urmă.)

¹⁾ Cuvântul de deschidere rostit de părintele episcop Ioan I. Papp la sesiunea ordinară a sinodului eparhial din anul 1907. Protocolul sinodului eparhial din acest an pag. 5-8, 18-22, 64, 70, 82, 117-118. Concluzul sinodal Nr. 15-1917.

²⁾ Cuvântul rostit de episcopul Ioan I. Papp la deschiderea sinodului eparhial din 1909.

³⁾ Raportul senatului școlar al consistorului din Arad către sinodul din 1909, Nr. 2742-1909. Raportul senatului școlar al consistorului din Oradea-mare către sinodul din 1910, Nr. 949-1910.

⁴⁾ Cuvântul rostit de episcopul Ioan I. Papp la deschiderea sinodului din 1919.

⁵⁾ Concluzul sinodului eparhial din Arad Nr. 55-1910.

Cătră tinerime!

Colegilor mei

I.

Nori grei se răscoliră în liniștea senină,
Furtuni fără de seamă de-asupra țării noastre
Treziti din somnul dulce în vifor de dezastră
Căutați în calea voastră o rază de lumină!

Soli tănări ai vieții, băieți cuminți și harnicii!
Vi-a hărăzit ursita chiemările mai grele
Ce s'au avut vreodată în vremuri mari și rele;
Să ne pornim la muncă cu mult avânt și pașnici!

În breazda trudei voastre va răsări rodirea
Bielșugului din vremuri: comori desmoștenite
Veți frământă izbânda, veți cuceri iubirea!

Și vraja 'ntreagă-a vieții și-a lumii mult dorite
Va resări în urmă și'n urma voastră firea
Va desbracă vesmântul acestei lumi cernite.

II

Porniți!.. Să vă 'nfioare 'n cucernică 'nchinare
Durerile ce zbat îndeșert după răsplată,
Vă 'mbrățișați destinul cu dragoste curată
S'aveți o stea deștaptă de-apurarea în zare!

Porniți!.. Sub pașii voștri să tremure pământul,
Cutremurați adâncul pornirilor duioase,
Desfășurați din inimi comorile nescosase
Și faceți să strălucă biruitor cuvântul!

În zori de dimineață și 'n seri de reverie
Purtați cu trăinicie idei scânteitoare
Și timpurilor mari le păstrați dorința vie,

Iar când sub strălucirile razelor de soare
Cu farmecul vieții și pacea o să vie:
Vă mângâiați în suflet cu fapta voastră mare.

Aurel Contrea.

INFORMAȚIUNI.

Primul liceu român la Alba-Iulia. Dela resortul cultelor și instrucțiunii publice se anunță:

Până acum s'a înființat un singur liceu de stat român, anume în istoricul și simbolicul oraș al nostru: Alba Iulia. Liceul are deocamdată numai cursul inferior (4 clase) și s'a format din școala de stat, la care s'au adăugat elevi veniți din gimnaziile ungurești din vecinătate. Liceul se numește Mihai Viteazul. Cursurile s'au început la 1 Martie stil vechin. Sânt aproape 200 elevi. Tot la Alba-Iulia s'a deschis școala primară de stat Avram Iancu.

„Cuvântul Țăranilor” e titlul gazetei partidului țărănesc din vechiul regat, ce apare săptămânal, începând cu 3 Februarie, la București. Din programul partidului reproducem ultimul pasaj: „Partidul țărănesc este singurul mijloc de a da

încredere țăranilor în propriile lor puteri și este unicul mijloc prin care putem căpăta încrederea țăranilor români din țările române, — unite acum în România, unde văd pericolul domniei boierilor”.

Țăranul nostru, cu judecata-i sănătoasă, va ști face deosebire între boierii români, păstrători de lege și iubire de neam și între ciocoi îngâmfăți și nemiloși în exploatarea țărâniei.

Pericolul domniei acestora l-au îngropat pe veci fiii țăranilor voștri, eroii voștri și eliberatorii noștri.

Tezaurul Băncii Naționale Române, care în timpul războiului, a fost depozitat la Moscva, în Kremlin, grație intervenției consulilor Franței și Angliei, a rămas neatins.

Istoria războiului. Newyork Herald scrie, că președintele Wilson imediat după încheierea păcii se va apuca de scrierea istoriei războiului mondial. Noua lucrare istorică a lui Wilson va fi continuarea Istoriei Statelor Unite, pe care a terminat-o — în 10 volume — înainte de izbucnirea războiului.

Servitorii celor 700 milioane de oameni. Președintele Wilson la conferința guvernatorilor și primarilor a spus, că delegații dela conferința din Paris știu foarte bine, că nu s'au întrunit acolo, ca domn, ci ca servitorii celor 700 milioane oameni. Căci dacă delegații ar urmări alte interese, ar deveni candidații rușinei permanente în istoria omenirii.

Funcționarii maghiari, cari n'au voit să depună jurământul de fidelitate statului ceho-slovac, au fost dimiși din slujbă. O mulțime de angajați au rămas fără pâine.

Pentru prinderea dr-ului Racovski, fostul șef al partidului socialist român și actual conducător bolșevist în Ukraina, Etenta, dă un premiu de 300.000 franci.

Redactor responsabil: Dr. Teodor Botiș, profesor

PARTEA OFICIALĂ.

Concurs.

În temeiul ordinațiunii Ven. Consistor Nr. 2309/șc. 1918, pentru îndeplinirea postului învățătoresc-cantoral dela școala confesională ortomână din comuna Roșia (com. Bihor) se deschide concurs cu termen de 30 de zile dela prima publicare în organul oficios „Biserica și Școala”.

Venitele împreunate cu aceasta stațiune sunt:

1. Salar fundamental dela parohie 1000 coroane.
2. Locuință în natură, intravilan și grădină de legume în estenziune de 1 (un) jugăr și 20 stânjeni.
3. Venitele stolare legale dela credincioși.
4. Relut de lemne pentru sala de învățământ zece (zece) metri.
5. Diurne și spese de călătorie la conferințele învățătoarești în suma de 30 (treizeci) coroane, dacă va lua parte.
6. Competința de pășune și pădure urbarială școlară, având învățătorul să provadă strana necondiționat, fără altă remunerație. Eventualul ajutor de stat.

Cei ce doresc să ocupe acest post, sunt avizați ca cererile lor ajustate în regulă și adresate comitetului parohial să le înainteze P. Onofru, oficiu protopopesco ort. român al Beișugului, în Pocola, având respectivii să se prezinte în vreo Duminecă la sf. biserică din Roșia, pentru ca să-și arate desteritatea în cântare și tipic.

Din ședința comitetului parohial, ținută la 12/25 Ianuarie 1919. Comitetul parohial.

În conțelegere cu: Petru E. Papp, protopop

—□—

3-1

Dr. Cornelia Moga fost asistentă la clinica de interne din Budapesta, aduce la cunoștința onor. publică că s'a strămutat la Arad, str. Simion Nr. 1/b, unde ordonează zilnic pentru boale interne și de nervi. Totodată deschide laborator pentru cercetări chemice, bacteriologice, terologice și laborator Röntgen.

x-11